

Média v období od května 1945 do začátku roku 1948

A. Očista českých médií

V Košickém vládním programu z dubna 1945 byl kromě odsouzení válečných kolaborantů po linii justice proklamován i záměr očisty kulturního života. Patnáctá kapitola vládního programu vyhlásila nutnost morální a intelektuální očisty národa a slíbila vymýtit z kulturních organizací a institucí všechny, kteří aktivně spolupracovali s okupanty. V rámci tohoto procesu se tak hned v prvních měsících po osvobození přistoupilo k tzv. očiště. O její průběh se měly postarat jednotlivé stavovské organizace (novinářská, divadelní, spisovatelská atd.). Ustanovily očištné komise či čestné soudy. Materiály, které tyto komise shromáždily, byl pak využíván i soudními a bezpečnostními orgány. Jednotlivé organizace zpravidla i samy zasílaly vyšetřujícím orgánům osobní spisy a přehledy činnosti těch osob, u nichž existovalo podezření, že se za okupace provinily proti ustanovením retribučních dekretů. Na očištu, kterou vykonávaly kulturní organizace, mělo velký vliv nově zřízené ministerstvo informací v čele s komunistou Václavem Kopeckým.

Průběh očišty lze ukázat na příkladu novinářů. Konference zástupců tisku při České národní radě se již 11. května 1945 zabývala otázkou očišty novinářských řad a deklarovala neodkladnost řešení tohoto problému. „...S okamžitou platností se zakazuje novinářská činnost všem novinářům, kteří psali podle pokynů německé propagandy... Všichni novináři, kteří kolaborovali s Němci, budtž zajištění a postavení před lidový soud jako zrádci národa.“ Konference rozhodla ustanovit očištnou komisi, která měla posoudit chování a činnost českých novinářů doma i v zahraničí v letech 1938–1945. Jejími členy se stali novináři, kteří byli zapojeni do protektorátního ilegálního hnutí nebo do zahraničního odboje, pak novináři, kteří se vrátili z koncentračních táborů, a vdovy po popravených novinářích. Komise mohla využívat tři typy sankcí. Nejvíce kolaborující novináře vyloučila z novinářských řad a doporučila je postavit před Národní nebo mimořádný lidový soud. Jako další trest stanovovala vyloučení z novinářské organizace a doživotní zákaz vykonávání novinářské profese. U méně závažných případů určila kratší časové období, po které novinář nemohl vykonávat svoji profesi. Tato doba se pohybovala v rozmezí od 3 do 18 měsíců. Delší lhůta se uplatňovala pouze u těch případů, u nichž bylo později odvolací komisí změněno původní rozhodnutí z vyloučení na distanc. Specifickým proviněním byly návštěvy Presseklubu, společenského pražského střediska německých a aktivistických novinářů v době protektorátu. Tyto návštěvy komise posuzovala jako společenský styk s okupanty. Pokud novinář navštívil Presseklub mimo rámec povinných tiskových konferencí, tak za každou návštěvu dostal pokutu 100 korun. Údaje o návštěvách Presseklubu zjistila očištná komise z prohlídky knih návštěvníků, kam se příchozí museli vždy podepsat. Pokuta

se vztahovala pouze na novináře, kteří již nebyli potrestáni jinak. Takto vybrané peníze plynuly do fondu Václava Kopeckého, který dával finanční podpory pozůstalým po popravených novinářích. Komise vyloučila z novinářských řad celkem 86 redaktorů, z nichž 51 navrhla na potrestání retribučními soudy. K trestu smrti byli posléze odsouzeni za svoji protektorátní kolaborantskou činnost Vladimír Krychtálek, Karel Werner, Emanuel Vajtauer (odsouzen v nepřítomnosti), Jaroslav Křemen, Rudolf Novák, Alois Kříž, Antonín Jaromil Kožíšek. Dále 42 novinářů dostalo zákaz činnosti na několik měsíců. Potvrzení očištné komise o bezúhonnosti bylo podmínkou pro členství v novinářské organizaci. Potrestaní novináři mohli požádat o změnu trestu k odvolacímu výboru pro očištnu novinářského svazu, který případ znovu posoudil. Pokud vyšly najevo nové polehčující okolnosti, mohl trest zmírnit. Komise pro očištnu novinářského stavu ukončila svoji činnost v únoru 1946, kdy předala své spisy Zemskému odboru bezpečnosti, který posuzoval další postup v případech osob vyloučených za své kolaborantství z novinářské organizace. Jak již bylo uvedeno, obdobný systém posuzování válečné činnosti byl v letech 1945–1946 uplatňován i v jiných oborech, které měly své stavovské organizace (např. spisovatelé, filmaři, hudebníci, divadelníci). Shodovaly se i formy trestů.

B. Činnost ministerstva informací

Ministerstvo informací bylo zcela novým ministerstvem. Převzalo do své správy oblasti, které v meziválečném období spadaly do kompetencí jiných ministerstev (např. rozhlas – ministerstvo pošt a telegrafů, kinematografie – ministerstvo průmyslu, obchodu a živností, písemnictví – ministerstvo školství a národní osvěty). V čele ministerstva informací stanul Václav Kopecký, který patřil mezi blízké spolupracovníky Klementa Gottwalda. Od roku 1929 byl členem ÚV KSČ. Za 2. světové války působil v Moskvě jako člen zahraničního vedení KSČ. Na jaře 1945 se podílel na vypracování Košického vládního programu. Vedle ministerské funkce byl v poválečných letech poslancem Národního shromáždění a členem předsednictva ÚV KSČ. Václav Kopecký se vždy vyznačoval tím, že se snažil mít dobré vztahy s význačnými levicovými umělci. Chtěl vystupovat jako člověk, který rozumí umění. Uznávané umělce angažoval pro práci na ministerstvu a jmenoval je do důležitých funkcí. Básník Vítězslav Nezval vedl filmový odbor, spisovatel Ivan Olbracht stanul v čele rozhlasového odboru, básník František Halas se věnoval práci v odboru publikačním. Dále mělo ministerstvo informací ještě odbor tiskový, odbor informační a odbor pro kulturní a informační styky se spřátelenými národy.

V poválečném období se výrazně proměnila podoba českého tisku. Již v květnových dnech roku 1945 vyhlásila konference zástupců tisku při České národní radě zásadu, že noviny a časopisy jsou národním majetkem, a proto nesmějí být předmětem výdělečného podnikání jednotlivce nebo skupin vlastníků. Na tisk nemělo být pohlíženo jako na živnostenské podnikání. Vycházelo se ze zásady, že tisk nebude ponechán rozvoji bez státního dohledu, protože organizace a regulace novin a časopisů měla sloužit k zajištění podmínek pro fungování tisku jako činitele veřejného života. Tuto novou koncepci organizace českého tisku, sloužícího zájmům lidu, národa a státu, již za okupace připravovala ilegální skupina novinářů, která se soustředila kolem Františka Bauera, bývalého předsedy Národního svazu novinářů. Bauer byl na ministerstvu informací jmenován do čela tiskového odboru. Liberální vydavatelský systém první republiky byl označen za špatný, protože umožňoval, aby byl tisk využíván pro soukromé cíle jednotlivců, aniž byly brány ohledy na zájmy státu. Dále bylo kritizováno, že za první republiky došlo k výraznému rozvoji bulvárního tisku, který nyní již neměl být povolen. Meziválečným tiskovým poměrům bylo také vytýkáno, že nekladly důraz na vzdělání novinářů, kteří byli nuceni pracovat za velmi špatných platových podmínek. Tato praxe měla po válce skončit. Tento nový pohled na tisk podpořil i prezident republiky Edvard Beneš: „Žurnalismus je po mém soudu služba veřejná. Bezuzdná volnost ve vydávání novin se nesmí více opakovat. Víme přece, co to byl před válkou tzv. červený tisk. To je, pravda, omezování osobní svobody, ale je třeba si položit otázku, do jaké míry je to nutno a v jakém zájmu. Neomezená volnost musí však ustoupit veřejným zájmům.“

Pohled na tisk jako národní majetek odpovídal celkové socializační atmosféře poválečného období. V oblasti průmyslu a finančnictví tato tendence vedla již v říjnu 1945 k zestátnění velkých podniků, bank a dolů. Strany

Národní fronty se shodovaly v koncepci, že tyto hodnoty mají přinášet prospěch celému národu a ne pouze jednotlivcům. Situaci tisku lze přirovnat ke změnám v kinematografii. I zde byl po válce prosazován politickými stranami i samotnými filmaři názor, že film bude hodnotnou součástí národní kultury jen za předpokladu vyloučení soukromého podnikání. Byla přijata koncepce, že pouze znárodněná kinematografie umožní zvýšení úrovně natáčených filmů, protože v ní nebude prioritou snaha o maximální zisk, nýbrž úsilí o uměleckou kvalitu.

C. Regulace českého tisku

Ministerstvo informací za souhlasu stran Národní fronty prosazovalo novou koncepci českého tisku. Václav Kopecký ve svých vystoupeních odmítal názory zpochybňující oprávněnost zrušení soukromého podnikání v oblasti tisku. Dle optimistického pojetí ministerstva informací nové poměry měly zcela zabránit činnosti bezcharakterních žurnalistů. V nemilost upadlo slovo nezávislost. Nové tiskové poměry vůbec neuznávaly pojem nezávislý tisk. Tisk měl podle Kopeckého sloužit ideovému programu politických stran a organizací Národní fronty. Je zřejmé, že již v poválečných letech komunisté vytvářeli prostřednictvím ministerstva informací základy pro řízení tisku v podmínkách totalitního režimu. Další politické strany nebyly schopny důrazně proti těmto tendencím vystoupit.

Ministerstvo informací vydalo již 18. května 1945 vyhlášku, na jejímž základě bylo zastaveno vydávání veškerých periodik s výjimkou deníků stran Národní fronty. Povolení k vydávání tisku mohly od ministerstva dostat kromě státem uznaných politických stran, státních úřadů a veřejnoprávních institucí jenom korporace celonárodního významu – masové a zájmové organizace, které prokázaly na vydávání veřejný zájem. Došlo k zastavení všech legálních listů, které vycházely za okupace, a proto zanikly např. deník Národní politika nebo deníky Venkov a Večer, které před válkou patřily do skupiny tiskových orgánů agrární strany. Nebylo dovoleno vydávat listy politických stran nebo organizací, které se nesměly stát součástí Národní fronty, což byl právě případ agrární strany, které po osvobození nebylo umožněno obnovit svoji činnost. Jiným listům z doby protektorátní bylo další pokračování existence povoleno, ale musely změnit název. Toto opatření se týkalo také deníků, které před okupací vydávaly Čs. strana národně socialistická a Čs. strana lidová, takže České slovo se změnilo na Svobodné slovo a Lidové listy na Lidovou demokracii, protože tyto deníky existovaly i v době protektorátu. Zároveň byly obnoveny tituly, které nemohly za protektorátu vůbec vycházet – např. Rudé právo, Národní osvobození, Právo lidu. Hned v květnu 1945 se objevily zcela nové listy jako např. deníky Práce (list Revolučního odborového hnutí) a Mladá fronta (deník Českého svazu mládeže). V průběhu roku 1945 poté vznikla řada dalších titulů, v oblasti denního tisku např. Zemědělské noviny nebo Svobodné noviny, které koncepcí i obsazením redakce navazovaly na předválečné Lidové noviny.

Důležitým nástrojem regulace tisku se stalo rozdělování papíru. České země se potýkaly s jeho velkým nedostatkem. Obhospodařování papíru spadalo zcela do kompetence tiskového odboru ministerstva informací, které mělo zajistit rozdělování papíru pro jednotlivá vydavatelství. Ministr informací Václav Kopecký vydal 26. října 1945 vyhlášku o přechodném omezení ve vydávání periodických tiskovin, která stanovila, že od 1. prosince 1945 budou moci vycházet jen ta periodika, která schválí ministerstvo informací na základě nové žádosti o povolení k tisku. Dále si ministerstvo na základě vyhlášky vyhrazovalo pravomoc stanovovat náklad, rozsah, rozměr i periodicitu každého titulu. V listopadu 1945 musela všechna vydavatelstva podat tiskovému odboru ministerstva informací novou žádost o povolení vydávání svého periodika, v níž musela být uvedena předpokládaná spotřeba papíru.

Ministerstvo informací v čele s Václavem Kopeckým tak dostalo do ruky velkou rozhodovací moc. Stanovovalo, které listy budou moci být vydávány a které nikoliv. Tiskový odbor vypracoval návrh seznamu povolených periodik, který byl 28. listopadu 1945 schválen zástupci politických stran a zájmových organizací na poradě u ministra informací. Každému ústřednímu vydavatelství politické strany mělo být určeno celkové množství papíru s tím, že si samo pak stanoví rozdělení pro jednotlivá periodika. Ministerstvo informací ovšem

podle svého uvážení mohlo určovat právě tento celkový příděl, pokud jej snížilo, tak vydavatelství se nemohlo příliš bránit, protože na veškerý papír mělo monopol ministerstvo. Pokud by si vydavatelství papír sehnalo jiným způsobem, ale nepřihlásilo jej, tak by porušovalo zákon. U nového typu časopisů, které vydávaly závodní rady nebo základní organizace Revolučního odborového hnutí, platilo, že je ministerstvo povolovalo na základě souhlasu Ústřední rady odborů. V oblasti zemědělství měla proběhnout konzultace s Jednotným svazem zemědělců a stejný postup být uplatňován také u všech dalších organizací. Pokud bylo podáno více žádostí o vydávání časopisů stejného zaměření v jednom oboru, tak byl povolen jen jeden. Dodržovala se zásada, že tisk nesmí být zdrojem výdělků jednotlivců nebo anonymních skupin, ale ministerstvo informací připouštělo možnost povolit významným osobnostem z oblasti vědy a kultury vydávání časopisů, pokud byla jejich jména zárukou, že zásada nevýdělečnosti nebude porušena. Tak mohl v roce 1946 například Václav Černý obnovit svůj Kritický měsíčník, Josef Laichter Naši dobu či Oto Girgal Otázky divadla.

Celkový počet vydávaných periodik se ale ve srovnání s předchozím obdobím výrazně snížil. Na území Protektorátu Čechy a Morava v roce 1940 vycházelo celkem 55 deníků a večerníků. V roce 1946 bylo v českých zemích již pouze 28 deníků. Regionálních týdeníků bylo v roce 1940 celkem 144, ale k 1. říjnu 1946 pouze 87. Systém, že v jednom oboru nemají vycházet dva časopisy stejného zaměření, vedl k velké redukci také u odborného a zájmového tisku, kde ve srovnání s rokem 1940 klesl celkový počet titulů o dvě třetiny.

Na Slovensku byla situace v prvních poválečných letech odlišná. Záležitosti médií mělo na starost Povereníctvo informácií, které vedl člen Demokratické strany Samuel Belluš. Povereníctvo mělo na organizaci systému periodického tisku výrazně menší vliv než v českých zemích Kopeckého ministerstvo informací a zajišťovalo jen administrativní registraci tisku. Pro každého vydavatele platila pouze oznamovací povinnost. Nahlásil vydávání nového listu územně příslušnému okresnímu národnímu výboru, který tuto skutečnost vzal na vědomí. O periodiku vystavil výměr, který zaslal k evidenci Povereníctvu informácií. Tento úřad se nijak nesnažil tiskové poměry měnit a vydavatelé na Slovensku z toho důvodu nebyli závislí na rozhodnutí nějakého správního orgánu. Povereníctvo také nemělo s ministerstvem průmyslu dohodu o výlučné pravomoci rozdělovat papír pro jednotlivá vydavatelství, takže neovlivňovalo počet vydávaných periodik, výši jejich nákladů, počet stran a cenu. Na Slovensku tak mohla i nadále vycházet periodika soukromých vydavatelů. Až do února 1948 zde existovaly ve vydávání tisku liberální poměry, které se výrazně odlišovaly od situace v českých zemích.

D. Otázka cenzury

Po válce již tisk žádné formě cenzury nepodléhal. Přesto zde vznikalo napětí mezi komunistickým ministrem informací Václavem Kopeckým a tiskem nekomunistických stran. Tento spor se týkal zejména časopisu *Obzory*, který byl týdeníkem Čs. strany lidové pro politiku a kulturu (1. číslo vyšlo 25. srpna 1945). *Obzory* na podzim 1945 uveřejňovaly informace o divokém odsunu sudetských Němců, zabývaly se poměry ve sběrných táborech a projevy násilí vůči Němcům i Čechům. *Obzory* tak reagovaly na kritiku zacházení s Němci, která se objevila v západním tisku. Zároveň publikovaly dopis bývalého letce RAF, který si stěžoval, že při obsazování postů v československé armádě dostávají před vojáky ze západní fronty přednost váleční kolaboranti. Kopecký list podrobil přísné kritice a pokusil se o jeho likvidaci. Na základě zmiňované vyhlášky ministra informací z 26. října 1945 měli všichni vydavatelé periodického tisku požádat o nové povolení k vydávání tisku. Kopecký toto povolení nechtěl *Obzorům* vydat a na zasedání vlády dne 30. listopadu 1945 prohlásil, že periodikum píše ve fašistickém a reakčním duchu. Redakce týdeníku pokračovala ve své práci a nehleděla na fakt, že od Kopeckého nedostala povolení k vydávání, a proto donutil ministr všechny deníky uveřejnit 8. prosince 1945 jeho prohlášení, že se redaktoři listu vystavují trestnímu stíhání, protože týdeník vydávají v rozporu se zákonem. Kopecký nakonec přistoupil na smírné řešení, že *Obzory* veřejně pokárá, aniž bude prosazovat trestní stíhání redaktorů. Vydal také povolení k dalšímu vydávání týdeníku.

Kopecký přes výše uvedené skutečnosti prohlašoval, že nikdy v Československu neexistovala taková svoboda tisku jako nyní za vlády lidové demokracie. Ministerstvo informací podle jeho názoru pouze dodávalo

tisku instrukce, o čem se mělo nebo nemělo psát z hlediska vyšších státních zájmů, avšak nestanovovalo, jak se má psát. Ale na druhou stranu: „K pojmu tiskové svobody ovšem platí nejen to, že jeden každý může svobodně vyjadřovat své názory, ale také to, že druhý může mu stejně svobodně vytknout, že projevené jím názory jsou nesprávné, škodlivé, odporující na příklad i linii vládní politiky v duchu Národní fronty. A toto právo si bere i ministerstvo informací, tiskový odbor, kontrolující noviny teprve dodatečně, když jsou v rukou čtenářů, a hlavně kontroluje je z toho hlediska, zda se ve svých článcích a zprávách nevychylojí od vládního programu a neporušují jednotu Národní fronty. V případech tohoto druhu usiluje pak tiskový odbor o nápravu, podobně jako se snaží všechny stížnosti v tisku obsažené tlumočit na příslušných místech a způsobit i v tomto směru nápravu.“ Ministr Kopecký prezentoval pohled na cenzuru, který již předznamenával budoucí totalitní období.

E. Novinářská organizace

Již 11. května 1945 konference zástupců tisku při České národní radě navrhla přeměnit Národní svaz novinářů na Svaz českých redaktorů, jehož přípravný výbor vznikl 19. května 1945. Ovšem 23. června 1945 změnil název na Svaz českých novinářů. Valná hromada svazu se uskutečnila 17. března 1946 v Praze za přítomnosti ministra informací Václava Kopeckého, Bohumila Laušmana (ministr průmyslu, Čs. sociální demokracie) a Huberta Ripky (ministr zahraničního obchodu, Čs. strana národně socialistická). Přijala stanovy Svazu českých novinářů jako zájmové organizace. Odborové záležitosti měly přejít do kompetence Revolučního odborového hnutí. Valná hromada vyjádřila podporu poválečné koncepci tiskových poměrů uplatňované ministerstvem informací, podle níž tisk již neměl být nadále předmětem soukromého podnikání. Valná hromada zvolila výbor Svazu českých novinářů. Předsedou se stal jediný navržený kandidát – Otakar Wunsch, šéfredaktor tisku Ústřední rady odborů. Na základě rozhodnutí valné hromady začaly vznikat pobočky ve městech, kde působilo alespoň 20 novinářů (Praha, Brno, Ostrava, Olomouc, Plzeň, Zlín, Liberec, Hradec Králové). Zároveň v rámci svazu vznikaly tzv. odborné skupiny – sekce (např. sekce redaktorů ve veřejné službě, sekce rozhlasových novinářů). Vzdělávání novinářů rozvíjela nově založená Vysoká škola politická a sociální.

Ministerstvo informací již od roku 1945 připravovalo zákon o prozatímní úpravě poměrů v českém tisku. Ministr informací Václav Kopecký jeho návrh předložil ministrům vlády v srpnu 1945, ale ministři Čs. strany národně socialistické i Čs. strany lidové jej odmítli, z meziministerského připomínkového řízení se ani nedostal na pořad jednání vlády. Problematický byl hlavně rozpor mezi ústavou zaručenou svobodou slova a zákonem navrhovaným vyloučením soukromého podnikání z oblasti tisku. Národní socialisté a lidovci navrhovali zákon přijmout až později, aby byl v souladu s připravovanou novou ústavou, případně jeho součástí.

Nakonec byl schválen samostatný zákon, ale jeho projednávání trvalo velmi dlouho. Zákon č. 101/47 Sb. o postavení redaktorů a o Svazech novinářů přijalo Ústavodárné národní shromáždění až 28. května 1947. Definoval osobu redaktora, stanovoval jeho práva a povinnosti. Deklaroval právo novináře psát svobodně v souladu se svým svědomím. Pro celé území republiky zřizoval Ústřední svaz československých novinářů jako samosprávnou korporaci, jejímiž členy budou Svaz českých novinářů a Svaz slovenských novinářů (přípravný výbor Ústředního svazu čs. novinářů pracoval pod vedením Otakara Wunsche již od května 1946). Zákon nařizoval povinné členství ve svazech všem redaktorům a profesi mohli nadále vykonávat pouze členové novinářské organizace. Znemožňoval tzv. svobodným žurnalistům pracovat v jakékoliv redakci. Podle zákona mohl být kterýkoliv člen na základě disciplinárního stíhání z organizace vyloučen, čímž ztrácel možnost uplatnění v publicistice. O odvolání proti rozhodnutí disciplinární komise svazu rozhodoval disciplinární soudní senát při Nejvyšším soudu v Brně.

F. Rozhlasové vysílání

Dne 5. května 1945 ohlásil v pražském rozhlase Zdeněk Mančal: „Je sechs hodin.“ Tato věta kombinující češtinu a němčinu byla pro posluchače důkazem, že rozhlas se přestal řídit podle pokynů rozhlasové cenzury.

Od této 6. hodiny rozhlas vysílal jen česky. Ve 12 hodin byly na budově rozhlasu vyvěšeny československá a americká vlajka. Do budovy se dostali čeští policisté. K budově ale začaly přijíždět jednotky SS a začal boj o rozhlas. Ve 12.33 hod. začal rozhlas vysílat volání o pomoc: „Voláme českou policii, české četnictvo a vládní vojsko na pomoc českému rozhlasu.“ Toto vysílání bylo impulsem pro začátek Pražského povstání. Rozhlas nepřestal vysílat ani v době jeho nejprudších bojů a vyzýval k budování barikád. Boje se odehrávaly i na vysílacích vlnách. Němci, kteří drželi vysílací stanice v Mělníce a v Liblicích, vyzývali Pražany, aby se do povstání nezapojovali. Rozhlasoví pracovníci vysílali improvizovaně z budovy Husova sboru na Vinohradech a z vysílače ve Strašnicích. Dne 9. května 1945 prostřednictvím reportáže Alfréda Technika rozhlas informoval posluchače o příjezdu Rudé armády do Prahy. Dočasným řízením rozhlasu byl Českou národní radou pověřen Otakar Matoušek.

Bezprostředně po skončení války musel rozhlas obnovit pravidelné vysílání, nahradit zničenou rozhlasovou techniku a překonávat řadu potíží materiální i personální povahy, protože mu chyběl nejen záznamový materiál, ale i zkušení pracovníci. V květnu 1945, kdy v zemi nejezdily vlaky, nefungovaly telefony, telegraf a poštovní spojení, stal se rozhlas organizátorem veřejného života. Prostřednictvím zvláštního zpravodajství podával informace lidem vracejícím se z emigrace a německých koncentračních táborů a věznic, pomáhal pátrat po pohřešovaných osobách, vysílal výzvy a zprávy úřadů. V tzv. pozdravech rodinám (oznámeních příbuzných o místě pobytu jejich blízkých) odvyšl rozhlas ve 3 týdnech 38.000 vzkazů.

Rozhlas se nadechl k novému životu i mimo Prahu. Dne 6. května 1945 se poprvé v éteru ozvalo rozhlasové vysílání z Plzně „Hovoří Plzeň“. Vysílalo se z bunkru protektorátního vysílače obsazeného českými vlastenci. Dne 30. června 1945 vstoupila plzeňská stanice do svazku Českého rozhlasu. Dne 10. května 1945 začalo opět vysílat Brno. Dne 11. května 1945 bylo zahájeno pokusné vysílání v Moravské Ostravě. Jihočeský vysílač České Budějovice zahájil vysílání 5. května 1945. Poté ho znovu obsadili nacisté, ale již od 9. května 1945 opět hlásil česky. V Ústí nad Labem začalo české vysílání z improvizovaného rozhlasového pracoviště v protiletectkém bunkru pod Mariánskou skálou 8. května 1945, v červenci 1945 se ústecký rozhlas přestěhoval do budovy spořitelny v centru města. Dne 21. května 1945 začal opět vysílat jihlavský vysílač. Od 31. května 1945 provizorně a od 17. června 1945 již pravidelně vysílala Bratislava. V červenci 1945 bylo zahájeno vysílání v Hradci Králové.

Po osvobození se dle dohod v rámci Košického vládního programu veškeré rozhlasové vysílání v českých zemích dostalo pod státní kontrolu ministerstva informací, na Slovensku pod Povereníctvo SNR pre informácie. Český rozhlas byl řízen tříčlenným jednatelským sborem, Slovenský rozhlas byl od září 1945 pod národní správou. Rozhlas měl fungovat jako nástroj budovatelské politiky vlády Národní fronty. V rámci ministerstva informací vzniklo rozhlasové oddělení, které bylo po příchodu vlády do Prahy 11. května 1945 změněno na IV. odbor ministerstva informací, který kontroloval rozhlasovou činnost. V jeho čele stál spisovatel Ivan Olbracht. Komunisté prostřednictvím ministerstva informace dosadili své členy a sympatizanty v rozhlase do vysokých funkcí. Dne 25. května 1945 byl ústředním ředitelem Československého rozhlasu jmenován Bohuslav Laštovička, člen KSČ, který za války působil v rozhlasovém odboru ministerstva zahraničních věcí v Londýně. Pod Laštovičkovým vedením se rozhlas začal angažovat na podporu vládní politiky a stále více se stával hlasatelem názorů KSČ. V lednu 1946 se konala rozhlasová programová konference, která stanovila základní úkoly rozhlasu: mj. odgermanizování a odfašizování veřejného života, upevnění vztahů k Sovětskému svazu a slovanským národům a poskytování rozsáhlé pomoci vládě Národní fronty.

V roce 1946 bylo v Čechách a na Moravě téměř 1 500 000 koncesovaných rozhlasových přijímačů, na Slovensku 150 000. Vlastní zpravodajství, již nezávislé na ČTK, se začalo v rozhlase vytvářet pod vedením redaktora Františka Karla Zemana už v květnu 1945. Šéfredaktorem zpravodajství se poté stal Josef Hronek, novinář působící stejně jako Laštovička za okupace v rozhlasovém odboru ministerstva zahraničních věcí v Londýně. Hronek při řízení rozhlasového zpravodajství vycházel ze svých zkušeností z vysílání BBC. Dne 16. září 1945 se ve vysílání rozhlasu poprvé objevila zpravodajská relace „Rozhlasové noviny“, trvala hodinu a byla připravována novým způsobem (se zvukovou grafikou, gongem, zvukovými předěly, znělkami). Pomocí různých zpravodajských a publicistických žánrů přinášela aktuální zprávy. Oblíbenou se mezi posluchači stala nedělní „Beseda

Rozhlasových novin“ připravovaná Karlem Pechem. Významnou osobností poválečného rozhlasového zpravodajství se stal novinář František Gel, který působil od podzimu 1945 do jara 1946 jako mimořádný zpravodaj z norimberského procesu s válečnými zločinci. S jeho jménem byla také v roce 1947 spojena tzv. Bílá kronika, pořad, který vznikl jako protipól k České kronice, kritizující nešvary ve společnosti. Bílá kronika naopak vyzdvihovala ohleduplnost a upozorňovala na kolegiálníitu mezi lidmi.